

ซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวใน ตลาดพลู

Soft Power for Tourism Promotion Management in Taladphlu
Community

ชาดา เตรียมวิทยา¹

1 อาจารย์สาขาวิชาภาษาจีนเพื่ออุตสาหกรรม ภาควิชาภาษา คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งโครงการโครงการชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ และปรากฏการณ์ย้ายถิ่น สนับสนุนโดยศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ซอฟต์แวร์พาวเวอร์เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในตลาดพลู

คำว่า “ซอฟต์แวร์พาวเวอร์” ใช้เรียกทับศัพท์หมายถึง “อำนาจทางวัฒนธรรม” ที่แฝงในกิจกรรมต่าง ๆ ตามบริบทของการดำเนินนโยบายสาธารณะ โดยสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ในรูปแบบการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาสังคมทุกระดับได้รับรู้ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจนี้ได้แนวคิด ค่านิยมตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการสร้างเสน่ห์ สร้างความเข้มซมภาพลักษณ์ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือเป็นส่วนหนึ่ง เพราะได้รับการยอมรับมากกว่าการใช้อำนาจบังคับจากแบบฮาร์ดพาวเวอร์

บทความวิจัยนี้เพื่อ (1) ศึกษาซอฟต์แวร์พาวเวอร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู (2) สำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนจีนในกรุงเทพมหานคร ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านกรให้บริการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 3 ราย ผู้ประกอบการร้านค้า 2 ราย ผู้อาศัยในชุมชนตลาดพลู 1 ราย นักประวัติศาสตร์ชุมชน 1 ราย ด้วยการทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Focus Group) และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 60 คน

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าปัจจัยดึงดูดทางวัฒนธรรมของ“ตลาดพลู” ซึ่งเป็นชุมชนจีนเก่าแก่แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่มี “ซอฟต์แวร์พาวเวอร์” ที่เป็นพลังสร้างวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อให้กลายเป็นสิ่งที่มีมูลค่าทางตลาดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสผสมรดกเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเดินการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้มาจากการท่องเที่ยวแบบเดินเท้า (Walking Street) เพื่อชมศาสนสถานในชุมชนตลาดพลู ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงได้รับประสบการณ์

ในมิติทางศาสนาและความเชื่อ ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

คำสำคัญ: ตลาดพลู, ซอฟต์แวร์, การท่องเที่ยว

ABSTRACT

Soft Power for Tourism Promotion Management in Talatphlu Community

The “soft power” is used to refer to transliteration “Cultural power” that is hidden in various activities in the context of public policy implementation by communicating strategically in the form of campaigns and public relations to civil society at all levels to be aware to make those under this power concept Values according to the goals of the established strategy. The values according to goal of the established strategy with a charming way create a visual delight ready to be part of cooperation because it is accepted rather than the use of force from the “hard power”.

The objectives of this research are: (1) study soft powers that promote cultural tourism in Talatphlu community; (2) explore cultural tourism routes of Chinese communities in Bangkok. This paper is mixed methods research which was qualitative and quantitative are involved. The methods used for qualitative data collection in the depth interviews and focus groups meeting consisted of the three participants in the event providing cultural tourism activities for Talatphlu community tourism promotion, two participants in professional in business owner, one participant who stay in Talatphlu community, one participant who is a historian community. The surveys were collected by 60 respondents of Thai tourists.

The result from the qualitative research found that the pull of culture

attractions in “Talatphlu” which is an old Chinese community in Bangkok where the “soft Power” that powers to build culture, traditions and beliefs becomes something of tourism market value. The visitors can touch the experience historical and cultural heritage which walking tourism activity in this community by walking tour street for to see religious sites in Talatphlu community. Therefore, the tourists get to experience the dimensions of religion and belief which is the soft power in accessing community-based tourism attractions.

Keywords: *Taladphlu, Soft Power, Tourism*

บทนำ

ชุมชนตลาดพลูเป็นย่านชุมชนจีนเก่าแก่แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครย่านคลองบางหลวง ซึ่งคลองบางหลวงในอดีตนั้นมีสภาพเป็นเส้นทางของแม่น้ำเจ้าพระยา ก่อนจะมีการขุดคลองลัดบางกอกขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราช ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ดังหลักฐานที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารอ้างอิงฉบับของสมเด็จพระนพรัตน์ (พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระนพรัตน์, 2518) นอกจากนี้ตลาดพลูยังใกล้เคียงคลองที่จะเข้าคลองด่าน เป็นเส้นทางชุมชนที่เชื่อมต่อหัวเมืองชายทะเลกับราชธานีเข้าด้วยกัน เกิดการพัฒนาการเป็นชุมชนย่านการค้า โดยเฉพาะชาวจีนที่หนีภัยสงครามจากพม่าในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดในย่านตลาดพลู โดยชาวจีนเหล่านี้มีอาชีพทำสวนพลู สวนผลไม้ ถักของใช้เครื่องหวาย และค้าขาย ซึ่งนับว่าเป็นย่านชุมชนที่มีชาวจีนอาศัยอยู่มากที่สุดรองจากย่านสำเพ็งของฝั่งพระนคร เป็นย่านเดียวที่มีชุมชนชาวจีนประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรเป็นกลุ่มใหญ่ และเป็นย่านคนจีนที่มีความชำนาญในการปลูกพลู (สกินเนอร์, 2548) แหล่งปลูกพลูชั้นดี มีสวนพลูอยู่มากมาย สันนิษฐานว่าต่อมาจึงได้มีชื่อเรียกว่า “ตลาดพลู”

ช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงเวลาที่ชาวจีนย้ายถิ่นเข้ามาในสยามอย่างต่อเนื่อง การค้า การขนส่งในตลาดพลูกลายเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดของฝั่งธนบุรี เพราะมีของอุปโภคบริโภคทั้งผลิตในเมืองและจากเมืองจีน เช่น ถ้วยชาม เครื่องปรุงรสของจีนผลไม้แห้งของจีน ใบชา เหล้าจีน ตลอดจนขนมและข้าวของเช่นไห้วนานาชนิดของคนจีน ต่อมาช่วง พ.ศ. 2444 ได้มีการสร้างเส้นทางรถไฟจากวงเวียนใหญ่ผ่านย่านตลาดพลู ซึ่งเป็นเชื่อมไปยังมหาชัย จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นหัวเมืองชายทะเลที่มีความสำคัญ ส่งผลให้ย่านตลาดพลูมีพัฒนาการด้านการขนส่งและเศรษฐกิจ (ส. ปลายน้อย.2532) ต่อมาช่วง พ.ศ. 2475 ได้มีการขยายเส้นทางคมนาคมในฝั่งธนบุรี โดย “ถนนเทอดไท” เป็นถนน

สายแรกที่ตัดผ่านย่านตลาดพลู จนถึงช่วง พ.ศ. 2481 – 2487 ซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยนั้น มีนโยบายประกาศใช้รฎมนิยมที่เปลี่ยนแปลงวิถีของคนไทยในหลาย ๆ ด้าน (วารสารณ์ จิวชัยศักดิ์, 2542) “ห้ามราษฎรกินหมากอย่างเด็ดขาด ห้ามขายพลูในตลาด ห้ามปลูกต้นพลู ห้ามทำสวนพลู และให้ตัดต้นหมากพลูให้หมด” ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงก่อให้เกิดผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลาดพลู จนไม่อาจรักษาภาพแหล่งปลูกและค้าพลูชั้นที่ดีที่สุดของบางกอกไว้ได้

อย่างไรก็ตาม ตลาดพลูก็ยังมีเอกลักษณ์ความเป็นย่านการค้าของชุมชนจีน ตลาดพลูในยุคก่อนเป็นจุดเด่นจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภคทั้งค้าปลีกและค้าส่งที่ย่าน “ตลาดวัดกลาง” ในชุมชนตลาดพลู การปรับเปลี่ยนจากการทำการเกษตรอย่างเดียวมาทำการค้าโชห่วย เปิดร้านอาหาร และธุรกิจอย่างอื่น เช่น โรงงานยาหม่องตราถ้วยทอง โรงงานยาหอมตรา ๕ เจดีย์ เป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ตลาดพลูมีการเติบโตด้านเศรษฐกิจอย่างมาก มีการถมคลองในชุมชนเพื่อสร้างบ้านมีธุรกิจเช่าห้างร้าน ทำให้พื้นที่สวนเกษตรลดน้อย ผู้คนจำนวนมากต่างเลิกทำสวนพื้นที่ต่าง ๆ ในชุมชนตลาดพลูเริ่มแออัด พื้นที่การเกษตรถูกปรับเปลี่ยนเป็นย่านที่อยู่อาศัย ต่อมาพื้นที่การค้าหลักของย่านถูกถนนตัดคร่อมใจกลางย่านตลาดพลู จากแยกท่าพระถึงแยกถนนจรัญสนิทวงศ์ อีกทั้งเส้นทางรถไฟสายแม่กลองมาสิ้นสุดที่วงเวียนใหญ่ จึงทำให้ย่านวงเวียนใหญ่พัฒนาเป็นศูนย์กลางทางการค้าขึ้นของฝั่งธนมาแทนที่ชุมชนตลาดพลู ผู้คนเริ่มมาจับจ่ายซื้อขายสินค้าในย่านตลาดพลูลดลง จนในที่สุดตลาดพลูก็ซบเซา ปัจจุบันย่านตลาดพลูเป็นที่รู้จักเรื่องของอาหารว่างและขนมหวาน เช่น กุยช่ายตลาดพลู ขนมหวานตลาดพลู หรือตำนานอาหารจีนโบราณอย่าง “เต็กเฮง หมี่กรอบจีนหลี” ตำนานตลาดพลู 100 ปี รสชาตินี้ตั้งแต่สมัย ร.5 หรือร้านข้าวหมูแดงหมูกรอบ ตลาดริมทางรถไฟ

ส่วนวัด ศาลเจ้าจีนและโรงเจในย่านชุมชนตลาดพลูหลายแห่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เล่าสืบต่อกันมาในเรื่องความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ บางแห่งมีภาพภูมิ

ทัศนตั้งอยู่ริมคลองมีความเป็น “ศาลเจ้าจีนเก่าแก่ หรือ โรงเจแบบแนว unseen” ที่มีอายุเกือบ 100 ปี ไม่ได้มีไว้แค่ให้ขอพร แต่ยังแฝงไปด้วยความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยหรือการถอดรหัสที่เป็นปรีศนาธรรม สิ่งที่น่าสนใจคือบรรยากาศประเพณีชักพระของวัดนางชี โดยขบวนแห่เรืออัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุออกเดินทางทางน้ำจากวัดนางชี ใช้เส้นทางคลองด่าน ผ่านคลองบางกอกใหญ่ เข้าคลองชักพระ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ายังคงประเพณีชักพระไว้แห่งเดียวในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะเรื่องของความศรัทธาความเชื่อเป็นยังเรื่องส่วนบุคคล สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งของซอฟต์แวร์ที่ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาสัมผัสย่านตลาดพลู นอกจากจะมองเห็นถึงตัวตนบรรพบุรุษจีนที่ย้ายถิ่นมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ยังมีการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้วัดในชุมชนมีศักยภาพในการสืบทอดประเพณี

จากความน่าสนใจของย่านตลาดพลู ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจชุมชนจีนเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร อันถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาซอฟต์แวร์ที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู และสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนจีนในกรุงเทพมหานคร เพราะตลาดพลูนอกจากจะมีอาหารอร่อย ยังมีสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมและประเพณีที่น่าสนใจอยู่

จุดประสงค์ในการทำวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาซอฟต์แวร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู
- 2) เพื่อสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนจีน ย่านตลาดพลูในกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่องซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในตลาดพลูเป็นการศึกษาวิจัยแนวทางการนำการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี ที่มีการกล่าวถึงคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนสถานในชุมชนย่านตลาดพลูให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน ทำให้วัดไทย ศาลเจ้าจีน และโรงเจ เป็นเหมือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงพิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต เกิดการบูรณาการเป็นซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว

ผลการศึกษา

ด้านเวลาและพื้นที่

ระยะที่หนึ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ศึกษาเก็บข้อมูลในช่วงตุลาคม 2562 ถึง กุมภาพันธ์ 2563

(เนื่องด้วยสถานการณ์โควิด-19 พักการลงพื้นที่เก็บชั่วคราว)

ระยะที่สองช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ศึกษาเก็บข้อมูล มกราคม 2564 ถึง ตุลาคม 2564

ศึกษาและเก็บข้อมูลภายในพื้นที่วัดไทย ได้แก่

- วัดอินทารามวรวิหาร หรือวัดบางยี่เรือนอก
- วัดราชคฤห์วรวิหาร
- วัดโพธิ์นิมิตมหาสิมาราม
- วัดวราฆาตยภัณฑสาราราม (วัดขุนจันทร์)
- วัดอัปสรสวรรค์

- วัดปากน้ำภาษีเจริญ
- วัดนาคนคร
- วัดนางชีโชติการาม
- วัดนางนองวรวิหาร
- วัดหนังราชวรวิหาร
- วัดราชโอรสารามราชวรมหาวิหาร

ศาลเจ้าจีน และโรงเจ ย่านตลาดพลู ถนนเทอดไท ได้แก่

- ศาลเจ้าแม่กวนอิมโอรเจียะหยี่อานี้เก็ง สถานีรถไฟฟ้า BTS โพธิ์นิมิตร
- ศาลเจ้าเซียนโกว่าง ซอยเทอดไท 21
- โรงเจเซียงเซ่งตั้ง ซอยเทอดไท 21
- ศาลเจ้ากวนอู
- โรงเจเจ็กเต็กตั้ง
- ศาลเจ้าหั่งเจีย
- โรงเจและศาลเจ้าซาแซ มูลนิธิป่อเต็กตั้ง

ด้านข้อมูลเอกสาร

- ด้านเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดซอฟต์แวร์
- ด้านเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในตลาดพลู

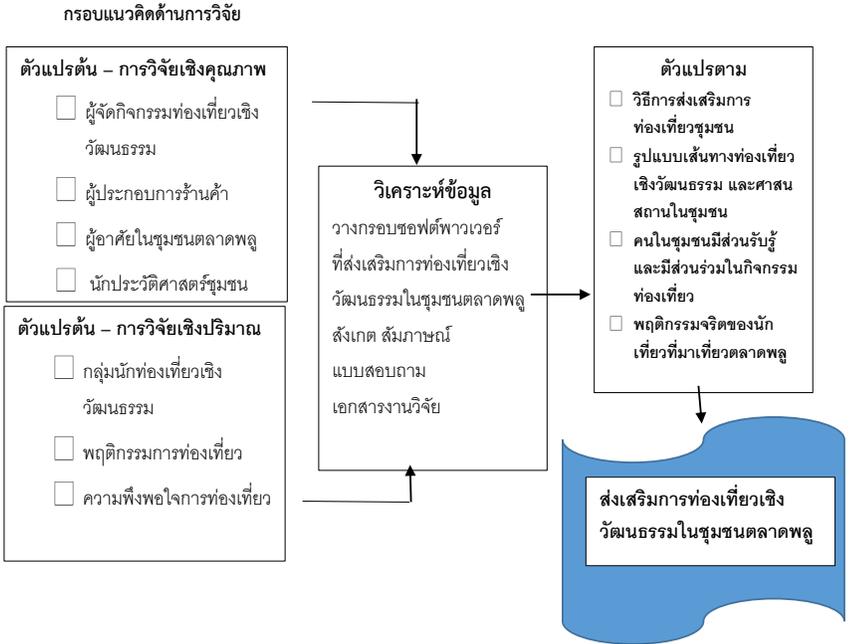
สมมติฐานในการวิจัย

- 1) ซอฟต์แวร์พาวเวอร์เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู
- 2) อิทธิพลของซอฟต์แวร์พาวเวอร์สร้างประสบการณ์เรียนรู้ด้านใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้การท่องเที่ยวเชิงศาสนสถาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) สามารถใช้ซอฟต์แวร์พาวเวอร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู
- 2) ทราบเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนจีน ย่านตลาดพลูในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดด้านการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและความหมายของซอฟต์แวร์

โจเซฟ นาย (Joseph Nye) นักรัฐศาสตร์ ได้ให้กรอบความคิดว่า ซอฟต์แวร์ (Soft Power) คือ การขยายอิทธิพล การเปลี่ยนแปลงความคิด การทำให้ผู้คนมีส่วนร่วม หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อื่น โดยไม่ได้ใช้อำนาจบังคับขู่เข็ญ (Hard Power) อย่างอำนาจเศรษฐกิจ อำนาจทางการทหาร เพื่อบีบบังคับให้ต้องยอมปฏิบัติตามสิ่งที่เราต้องการ หลักของนาย ได้จำแนกพื้นที่ของสำคัญของซอฟต์แวร์ไว้ ดังนี้ วัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศ จนเกิดอิทธิพลทางความคิดที่สามารถขับเคลื่อนสังคมได้ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ (สุรชาติ

บำรุงสุข, 2557) เสนอว่า “ซอฟต์แวร์พาเวอร์ไม่จำเป็นต้องดีกว่าฮาร์ดพาเวอร์เสมอไป จากการศึกษาที่ซอฟต์แวร์พาเวอร์เป็นทางเลือกใหม่อำนาจทางการเมืองและได้รับการยอมรับจากนักวิชาการและผู้วางนโยบายที่เน้นด้านจริยธรรม แต่ซอฟต์แวร์พาเวอร์เป็นความคิดเชิงพรรณนา (Descriptive) มากกว่าความคิดเชิงบรรทัดฐาน (Normative) ทำให้ซอฟต์แวร์พาเวอร์ตีความหมายเป็นอิทธิพลและอำนาจทางวัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 2006 นายได้เสนอแนวคิดของซอฟต์แวร์พาเวอร์อีกครั้ง เผยแพร่ในบทความ Think Again: Soft Power เพื่อสนับสนุนแนวคิดของซอฟต์แวร์พาเวอร์ในด้านอิทธิพลทางความคิดในรูปแบบผ่านกระบวนการศึกษาทางวัฒนธรรม เช่น โครงการสอนภาษา โครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและมนุษยธรรมทางการทูต ที่ได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ

ในมิติด้านวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว และอาหาร หากมีการเสริมบูรณาการเชิงวิชาการผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) จะทำให้เกิดการต่อยอดและพัฒนาศักยภาพส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน (อิงอร เนตรรานนท์, 2563) เสนอแนวคิดเรื่องพลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์พาเวอร์ของไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ว่า

พลังอำนาจแห่งชาติดั้งเดิมมีศักยภาพไม่เพียงพอรับมือกับการบริหารราชการแผ่นดินยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งมีการใช้ซอฟต์แวร์พาเวอร์คือตัวบ่งชี้ หรือดัชนีซอฟต์แวร์พาเวอร์ ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ พุทธศาสนา องค์กรเชิงสถาบัน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เอกลักษณ์และวัฒนธรรมความเป็นไทย ค่านิยม นโยบายรัฐผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไทย อาหารไทย ละคร/ภาพยนตร์ ทรัพยากรธรรมชาติการทูต/นโยบายต่างประเทศ การแพทย์ทันสมัยและการแพทย์สมุนไพรไทย สถาบันการศึกษา กีฬาไทย กอล์ฟ มวยไทย-สากล และแบดมินตันไทยคือการสร้างเสริมศักยภาพซอฟต์แวร์พาเวอร์ของไทย ทั้งนี้ (นายดอน ปรมดีถวิล, 2561) แนวคิดที่ว่าประเทศไทยฐานะที่มีลักษณะเด่นในด้านการใช้ “Soft Power Diplomacy” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำเสนอเรื่องที่เป็นจุดเด่นต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น เอกลักษณ์ วัฒนธรรม

อาหารไทย แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และที่ตั้งของประเทศไทย สิ่งเหล่านี้เอง ทำให้ไทยได้รับการยอมรับจากสังคมโลก

แนวคิดส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในตลาดพลู

หลักการแนวคิดของเมืองย่านประวัติศาสตร์

ตลาดพลูเป็นย่านชุมชนที่มีการพัฒนามาจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นชุมชนที่มีการใช้งานและใช้ประโยชน์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนาการตามเวลาแสดงถึงความรุ่งเรืองเฟื่องฟูในย่านการค้า ส่งผลเศรษฐกิจและพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นการศึกษาด้านค่านิยม ธรรมเนียม บรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต ตลาดพลูย่านชุมชน ตั้งอยู่บริเวณถนนเทอดไท แขวงตลาดพลู เขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร ติดกับคลองบางกอกใหญ่หรือคลองบางหลวงฝั่งซ้าย เรื่อยไปจนจรดวัดขุนจันทร์ ริมคลองด้านหรือคลองสนามชัย

ขอบข่ายด้านกายภาพตลาดพลูเป็นย่านชุมชนกับส่วนตลาด ที่เรียกว่า ตลาดวัดกลาง ชุมชนโบราณย่านตลาดพลูมีหลักฐานการอพยพของคนเข้ามาตั้งบ้านเรือนของกลุ่มชนต่าง ๆ ตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งชาวมอญ มุสลิม และจีน จากหลักฐานในพงศาวดารกรุงธนบุรี ได้กล่าวถึงพื้นที่บริเวณตลาดพลูว่ายังมีสภาพปรากฏต่อมาเมื่อมีผู้อพยพมากขึ้นในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ย่านตลาดพลูจึงกลายเป็นพื้นที่สวน ชาวจีนที่มาตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี เมื่อย้ายราชธานีไปยังฝั่งพระนคร ชาวจีนที่ตลาดพลูบางส่วนจึงได้ย้ายไปสำเพ็ง และมีชาวมุสลิมจากภาคใต้ย้ายเข้ามาแทนที่ ได้ริเริ่มการทำสวนพลูที่นี่ ทั้งชาวมุสลิมและชาวจีนต่างทำสวนพลูจนเป็นอาชีพที่แพร่หลาย เกิดเป็นตลาดซื้อขายพลูที่เรียกว่า “ตลาดพลู”

ในปัจจุบัน ตลาดพลูขึ้นชื่ออย่างมากในเรื่องการเป็นแหล่งขายอาหารที่หลากหลาย โดยเฉพาะอาหารอาหารริมทาง เช่น ข้าวหมูแดง, ไส้กรอกมะกอก, ก๋วยเตี๋ยว และเกาเหลาเนื้อ, ขนมไทย, เย็นตาโฟ, หมี่กรอบ, ขนมเป็๋องทั้งของไทยและญวน และที่มีชื่ออย่างมากคือ ขนมกุยช่าย ซึ่งเป็นอาหารว่างสำหรับกินเล่นของชาวจีน ส่วน

อาหารเก่าแก่ของย่านนี้ คือ หมี่กรอบ “เต็กเฮง หมี่กรอบจีนหลี” ตำนานตลาดพลู 100 ปี ในชุมชนย่านตลาดพลูเป็นแหล่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นจำนวนมากและถือว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในย่านตลาดพลู ส่วนกลุ่มมุสลิมตั้งถิ่นฐานช่วงคลองเวฬุราชินต่อกับคลองสำเหร่ กลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “มุสลิมบ้านสวน” ถูกกวาดต้อนมาจากปัตตานีตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาจะมีมุสลิมจากพระนครศรีอยุธยามาตั้งถิ่นฐาน กลุ่มนี้มักทำอาชีพค้าขายเนื้อวัว ส่วนกลุ่มคนมอญในชุมชนตลาดพลูนี้มีค่อนข้างน้อย มอญเริ่มทยอยย้ายหายไปจากชุมชนตลาดพลู

ย่านตลาดพลูมีศาสนสถานของชาวพุทธ ชาวจีนพุทธ ชาวคริสต์และชาวมุสลิม หลายแห่งที่มีความเป็นประวัติศาสตร์ อาทิวัดเก่าแก่อยู่หลายวัด วัดอินทารามวรวิหาร (วัดบางยี่เรือนอก) วัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา วัดแห่งนี้มีความสำคัญสูงสุดในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์วัดนี้ใหม่ทั้งหมด นอกจากนั้นพระองค์ยังเสด็จมาประกอบพระราชกุศล และทรงปฏิบัติกรรมฐานอยู่เสมอ ๆ โดยยังมีพระราชอาสน์ที่พระองค์ประทับทรงศีลอยู่ภายในวัดวัดราชคฤห์วรวิหาร (วัดบางยี่เรือใน หรือ วัดบางยี่เรือมอญ) มีการบูรณะครั้งใหญ่ในสมัยกรุงธนบุรี โดยพระยาสิทธิราชเดโชหรือพระยาพิชัยดาบหัก วัดโพธิ์นิมิตรสถิตมหาสีมารามเป็นวัดฝ่ายมหานิกายที่มีการผูกพัทธสีมาสองชั้น คือพัทธสีมาและมหาพัทธสีมา ศาสนสถานของชาวมุสลิม คือ มัสยิดสวนพลู สร้างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ส่วนศาสนสถานของสถานคริสต์ศาสนา คือ คริสตจักรตลาดพลูแบ็บติส และมีศาลเจ้าจีนของชาวจีนมีมากมาย มีอายุตั้งแต่ร้อยปี เช่น ศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าพ่อกวนอู ศาลเจ้าพ่อแห่งเจีย และศาลเจ้าตึกดิน (ปูนถ้ำก) ยังมีโรงเจอีก 2 แห่ง คือ โรงเจเซี่ยนโกและโรงเจเซียงเซ่งตัว

ศาสนสถานเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีซอฟต์แวร์ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก โดยเฉพาะ “การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา” เกิดจากการที่ตัวละครเฉพาะทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมของวัด ศาลเจ้า และโรงเจ มีประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าทางโบราณคดีตำนานที่น่าสนใจ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สังคมในปัจจุบัน

ยอมรับ เพราะกระแสการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาคือการสร้างรสนิยมให้นักท่องเที่ยว มีพฤติกรรมเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน และดังนั้นท่องเที่ยวเชิงศาสนสถานจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีการสร้างมูลค่าในชุมชน (মনখনক জুলসিকী, 2562) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นรูปแบบจูงใจในการแสวงบุญในมิติทางศาสนาและความเชื่อ ตลอดจนคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้นักท่องเที่ยว และ (กฤตศุ สมบุศย์รุ่งเรือง, 2552) ทฤษฎี หลักการ แนวคิดอัตลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของย่านชุมชนตลาดพลู เพื่อนำไปใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดพลูนั้นหมายถึง ย่านวัดไทยที่ประกอบไปด้วยลักษณะทางรูปธรรมและนามธรรม

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

- 1) ดำเนินงานวิจัยจากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาและนำมาวิเคราะห์ในกรอบแนวคิดของซอฟต์แวร์พาเวอร์
- 2) เครื่องมือเชิงคุณภาพสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ทำ Focus Group แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนในย่านตลาดพลูโดยมีส่วนร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น
- 3) เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีซอฟต์แวร์พาเวอร์โดยใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน (Purposive sampling) 60 คน
- 4) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม นำมาวิเคราะห์และประมวลผลการทำ Focus Group 2 ครั้ง ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยสัมภาษณ์ผู้จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 3 ราย ผู้ประกอบการร้านค้า 2 ราย ผู้อาศัยในชุมชนตลาดพลู 1 ราย นักประวัติศาสตร์ชุมชน 1 ราย เพื่อวางกรอบวิธีการซอฟต์แวร์พาเวอร์เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู

5) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อประเมินด้วยความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ป้ายบอกทาง สิ่งบ่งชี้จุดท่องเที่ยว ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร และร้านเครื่องดื่ม การสื่อความหมายของสัญลักษณ์ การกำหนดเส้นทางเดิน และป้ายข้อมูลศาสนสถาน เพื่อให้ได้ภาพรวมสนับสนุนกรอบแนวคิดซอฟต์แวร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์เรื่อง “ซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในตลาดพลู” ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าซอฟต์แวร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนตลาดพลู คือการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และสถาปัตยกรรมของศาสนสถาน ให้เป็นปัจจัยหนึ่งของซอฟต์แวร์ ที่จะทำให้วัด ศาลเจ้า และโรงเจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเสมือนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตและสร้างศักยภาพให้แก่ย่านตลาดพลู ลักษณะทางภูมิทัศน์ของวัดไทยแห่งในย่านตลาดพลูติดริมคลอง เป็นชัยภูมิที่ดี วัด ศาลเจ้า มีความสวยงามวิจิตรน่าน้ำของชุมชน การสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนจีน ย่านตลาดพลู ร่วมกับการเก็บข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่มช่วงเทศกาลกินเจ ปี พ.ศ. 2562 ณ โรงเจและศาลเจ้าในย่านตลาดพลู ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังใช้ประโยชน์เครือข่ายทางโซเชียลมีเดียสื่อให้โลกสังคมออนไลน์รับรู้ ได้แก่ แอดมินเพจ Facebook ธนบุรีมีคลอง, แอดมินเพจ Facebook “ถามสิ..... อีฉันคนตลาดพลู”, แอดมินเพจ Facebook บ้านตลาดพลู, แอดมินเพจกลุ่มตลาดพลูดูดี และแอดมินเพจโรงเจเซียงเซ่งตัว เนื่องจากบุคคลทั่วไปรับรู้ชื่อเสียงย่านตลาดพลูว่าเป็นย่านร้านอาหารอร่อย แต่น้อยคนนักที่จะรู้ว่าย่านตลาดพลูเป็นแหล่งรวมศรัทธาศาลเจ้าจีนและโรงเจ ในคติความเชื่อชาวจีน ด้านเทพเจ้าจีน หรือ ศาสนาพุทธนิกายมหายาน ทั้งนี้ ตลาดพลูนอกจากจะเป็นชุมชนการค้าสำคัญ ยังมีมีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่มาก โรงเจและศาลเจ้าจีนในย่านตลาดพลูจึงเป็นศูนย์รวมศรัทธาคนไทยเชื้อสายจีนในย่านตลาดพลู ดังนั้นจะนำซอฟต์แวร์ที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวที่แสงบุญและเยี่ยมชมศาลเจ้า

แล้ว ยังได้เห็นภาพของมรดกวัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านตลาดพลู
ที่เหมือนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ในช่วงเทศกาลกินเจ โดยความหมายของ “โรงเจ” ตามพจนานุกรม
ราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า โรงอาหารที่มีแต่อาหารเจ ตามปกติสำหรับคนจีนที่
ถือศีลกินอยู่โดยไม่เสียเงิน โดยโรงเจในย่านจีน มักเกิดจากการเป็นโรงทานอาหารเจ
ที่มีอยู่คู่ศาลเจ้าตามคติพุทธมหายานผสมกับลัทธิเต๋า ในสมัยก่อนจะมีคนเฒ่าคนแก่
เชื้อสายจีนย่านต่าง ๆ รวมทั้งที่ตลาดพลูเข้ามาอยู่อาศัยที่โรงเจ เพื่อจำศีลสวดมนต์
นั่งสมาธิ และกินเจ ในบ้านปลายของชีวิต หมดห่วงกังวลเรื่องลูกหลานเมื่อมาอยู่ร่วม
กันโรงเจก็ช่วยเหลือกัน เช่น ช่วยกันทำกับข้าวอาหารเจ แบ่งหน้าที่กันดูแลรับผิดชอบ
ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าที่เป็นรูปเคารพในโรงเจ ซึ่งในสมัยก่อนคนเฒ่าคนแก่ที่เข้ามา
พักส่วนมากดูแลตัวเองได้ แต่ทางสายโรงเจไม่ได้เน้นการนุ่งขาวห่มขาวเสมอ จะใส่ก็
ต่อเมื่อถึงช่วงเทศกาลกินเจเท่านั้น ถ้าเป็นวันปกติก็จะใส่ชุดสีธรรมดาทั่วไป ปัจจุบัน
ไม่มีคนเฒ่าคนแก่เข้ามาพักอาศัยกันที่โรงเจแล้ว เนื่องจากลูกหลานค่อนข้างเป็นห่วง
บุพการี และคนเฒ่ารุ่นใหม่ไม่ได้แข็งแรงเหมือนคนเฒ่ารุ่นเก่าแล้ว อย่างกรณีศึกษาที่
ลงพื้นที่ โรงเจเต็กตึ้ง โรงเจเซียงเซ่งตึ้ง โรงเจศาลเจ้าเซียนโก้ว เป็นต้น

โรงเจเจ็กเต็กตึ้ง ก่อตั้งมาได้ประมาณ 100 ปีเศษ แต่จากสถาปัตยกรรมอาคาร
คาดว่าโรงเจแห่งนี้น่าจะมีอายุประมาณ 90 ปีเศษ (สมัยรัชกาลที่ 7) มีเจ้าสำนักหรือ
ปรมาจารย์สำคัญหรือ “โหวงตงซัว” ในภาษาถิ่นจีนแต้จิ๋ว (โหวง คือ ห้า ตงซัว หมายถึง
ถึง ภูเขากลาง) ในที่นี้เหล่าสาธุศิษย์เปรียบอาจารย์ทั้งห้า ดั่งขุนเขาทั้งห้าในตำนาน
ศักดิ์สิทธิ์ของจีนประกอบด้วย ด้านเหนือคือภูเขาเหิงซาน (恆山) ด้านใต้คือภูเขาเหิง
ซาน (衡山) ด้านตะวันออกคือภูเขาไท่ซาน (泰山) ด้านตะวันตกคือภูเขาหัวซาน (華
山) และตรงกลางคือภูเขาเซ่งซาน (嵩山) มีอาจารย์ท่านสำคัญ คือ ชื่อกงต้งหุยทั้ง (มี
ความหมายคือปัญญาผู้แจ้ง) นอกจากนี้ยังเป็นผู้ทรงวุฒิทางรักษาโรคและมีความโดดเด่น
อีกประการคือ การเขียนฮู้ (ยันต์จีน) ด้วยอักษรจีนลายมือสวย แม้ไม่เคยเรียน
หนังสือ ครั้งหนึ่งพลโท สมาน วีระไวทยะ ผู้ที่มีชื่อเสียงเรื่องสื่อกับโลกทิพย์ ได้เดิน

ทางมาร่วมพิธีเปิดอาคารหลังใหม่ของโรงเรียน พบอาจารย์เล่าชิงแซ “ซือกงตั้งหุยทั้ง” เขียนฐิติอย่างสวยงามคล่องแคล่ว แม้ไม่รู้หนังสือก็รู้สึกประหลาดใจ พล.ท.สมานจึงถามอาจารย์ ว่าทำไมเขียนได้อาจารย์ตอบว่าตนก็ไม่ทราบเหมือนกัน แต่มีความรู้สึก ว่า เมื่อต้องการเขียนฐิติ พกเขียนได้เองทันที เหมือนมีใครมาจับมือ หรือดลใจให้มือ แกลกฟุ้งกันไปเอง พล.ท.สมานฟังแล้วนึกไปว่าคงมีวิญญาณของเทพเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ องค์ใดองค์หนึ่งมาสิงสถิตอยู่ และดลใจให้อาจารย์เขียนเลขยันต์ได้อย่างคล่องแคล่ว อาจารย์อีกสี่ท่าน ได้แก่ หุยชูชูจุ่น (ปัญญาแรกเริ่ม) ซือจุ่นหุยหยาง (ปัญญาขจรขยาย) หุยเต๋อ (ปัญญาคุณธรรม) หุยหมิง (ปัญญาส่องสว่าง)

สัมภาษณ์-นักประวัติศาสตร์ชุมชนตลาดพลู

โรงเรียนเสียงเซ่งตั้ง เป็นโรงเรียนใหญ่ ตั้งอยู่ซอยเทอดไท 21 หรือตรอกโรงเรียน ชุมชนจีนเก่าแก่แห่งหนึ่งของย่านตลาดพลู มีบ้านและเรือนแถวเก่าแก่ตั้ง มีอาหารเจวางขาย และขนมหวานจีนสูตรเก่าแก่ โรงเรียนแห่งนี้สร้างโดยปรมาจารย์ “เล่าอุ่นเตียก” หรืออาจารย์ปู่ เกิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2424 ที่จังหวัดเตี้ยอั้ง มณฑลกลวงต้ง เกิดมาในตระกูลเจ้าเมือง เมื่ออายุ 12 (ประมาณ พ.ศ. 2436) ติดตามบิดาซึ่งไปเป็นเจ้าเมืองเตี้ยจิว แล้วจึงได้เริ่มเรียนหนังสือจนได้อ่านประวัติพระโพธิสัตว์กวนอิมและเขียนหนังสือจื่อจนเกิดศรัทธา ปรรณานจะบวชเป็นนักพรตเต๋า ต่อมาเด็กชายเล่าอุ่นเตียกได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระอาจารย์ “จูซ่งจ้วน” นักพรตเต๋าซึ่งมาพำนักที่เมืองเตี้ยจิว แม้อายุน้อยแต่ตั้งใจฟังพระธรรมเทศนาจนจบและเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง พระอาจารย์จูซ่งจ้วนรู้สึกประหลาดใจที่เด็กผู้นี้จะเข้าใจธรรมะได้ นับว่าเป็นผู้มีธรรมะอยู่ในใจยากที่จะมีผู้ใดเสมอได้ในยุคนั้น จึงกล่าวกับเด็กชายเล่าอุ่นเตียกว่า ให้เพียรเสาะแสวงหาพรรคชาฮวยโจ้วให้พบ เพราะเป็นพรรคธรรมะที่แท้จริง หลังจากนั้นเมื่อเล่าอุ่นเตียกอายุได้ 18 ปี (พ.ศ. 2442) จึงได้หลบหนีจากบ้านเกิดมาประเทศสยามเพื่อแสวงหาธรรม จน พ.ศ. 2454 ปีปฏิวัติซินไฮ่ 1911 ท่านเล่าอุ่นเตียกจึงได้บวชสมปรรณานาในสำนักนักพรตหุยเซียงเสียง ต่อมาปรมาจารย์เล่าอุ่นเตียกมาอธิษฐานสร้างโรงเรียนเสียงเซ่งตั้งที่นี่ คาดว่าประมาณปี 2460 - 2470 แล้วเป็นเจ้าอาวาสครอง

โรงเจจนมรณภาพ พ.ศ. 2505 อายุ 85 ปี ผิงสรี่ระในฮวงซุ้ยที่โรงเจเสียงเซ่งตั้งแห่ง นี้ มีลูกศิษย์ระดับต่าง ๆ ตามลัทธิเต๋าที่โรงเจเสียงเซ่งตั้งถึง 8,544 คน นอกจากนี้ ปรมาจารย์เล่าอู่เตียกยังได้ถวายรับใช้นักพรตหุ่ยเซียงเสียง สร้างวัด ศาลเจ้า โรง เจอีกหลายที่ในประเทศไทย แสดงถึงบารมีอย่างกว้างขวางในพระพุทธศาสนาจีน นิภายในไทย ได้แก่ โรงเจฮกเอี้ยงเสียงตั้ง (ตรอกโรงเลี้ยงเด็ก ถนนพระราม 1) โรง เจฮกเซียงเสียงตั้ง (พระประแดง) โรงเจเสี้ยวไซที (สระบุรี) โรงเจปิกแกซัวลุ่มอิมยี่ (อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์) โรงเจคลองสอง (ฉะเชิงเทรา) โรงเจเทียนฮกตั้ง (สะพานเหลือง กรุงเทพฯ) สถานปฏิบัติธรรมผู้ที่ยิ่ง (วัดนางชี ธนบุรี)

อาคารสำคัญที่เป็นวิหารหลักของโรงเจนี้ คือวิหารองค์เทพมารดาภิรมย์ เป็น อรูปเทพที่ไม่มีตัวตนรูปกาย เพราะมีระดับจิตขั้นสูง ถือเป็นพุทธมารดาผู้ให้กำเนิด พระพุทธเจ้า เทพเจ้า จักรวาล และสรรพสิ่ง ทางโรงเจจึงสร้างเป็นวิหารหลักถวาย เจ้าแม่ภิรมย์ โดยที่ไม่สร้างเป็นปฏิมากรรมรูปเคารพใด ๆ หากสร้างเป็นรูปวงกลม สุกสว่าง เป็นสัญลักษณ์แทนอรูปเทพ

ด้านหน้าสุดเป็นวิหารพระพุทธรูปประดิษฐานหลายองค์ สอดคล้องกับคติ พระพุทธเจ้าของมหายานเชื่อว่าทุกหนแห่งและทุกคนมีหน่อพุทธะในใจอันจะแบ่ง บานไปสู่ความรู้แจ้ง

นอกจากนี้ยังมีห้องบริวารชานาบายชาวยุทธวิหารเทพมารดาภิรมย์ ซึ่งผู้ให้ข้อมูล เล่าว่า เป็นห้องบรรจุแผ่นป้ายสัญลักษณ์แทนวิญญาณ 9.6 พันล้านดวงวิญญาณ ที่ เวียนว่ายตายเกิดตามคติเต๋าผสมพุทธ ภายใต้ลิขิตของเทพมารดาภิรมย์ ทั้งที่เป็น พรหม เทพ อมนุษย์ มนุษย์ สัมภเวสี เปเรต เตรีจฉาน สัตว์นรก เป็นต้น ห้องฝั่งละ 4.8 พันล้านดวงวิญญาณ ลักษณะแผ่นป้ายขนาดใหญ่ มีอักษรแทนวิญญาณ และหมายเลข 1 ร้อยล้านในอักษรจีน 1Z ออกเสียงว่า เอ็ก ในภาษาแต้จิ๋ว แปลว่าร้อยล้าน ฝั่งละ 48 ดวง รวมสองฝั่งเท่ากับ 9.6 พันล้านดวงวิญญาณ

ที่น่าสนใจในโรงเจแห่งนี้มีตำนานเรื่อง “บ่อห้ำมั่งกร” เป็นบ่อน้ำเก่าแก่ที่คาด

ว่ามีมาพร้อมโรงเจหรือก่อนหน้า เป็นบ่อน้ำกินและใช้ของโรงเจ โดยโรงเจได้สร้างมังกร
ห้าตัวที่บ่อน้ำนี้ เล่ากันว่าคราวหนึ่งเกิดน้ำท่วมใหญ่พระนคร ช่วง พ.ศ. 2485 เชื่อว่า
มังกรที่นี้ปล่อยน้ำจันทวม จึงสร้างอาคารครอบบ่อน้ำนี้ เพื่อเป็นฮวงจุ้ยจำกัดการออก
ฤทธิ์เดชของมังกรทั้งห้าไม่ให้ปล่อยน้ำท่วมเมืองมากกว่านั้น ชั้นแรกเป็นเพิงไม้และ
สังกะสีซึ่งปิดไม่รอบจนมีเด็กเล่นน้ำตกน้ำตาย จึงสร้างเป็นอาคารซีเมนต์ถึงปัจจุบันนี้

สิ่งที่สะท้อนความเป็นศาสนสถานร่วมกับชุมชนคือห้องพักสำหรับผู้ถือศีล
เป็นอาคารเรือนไม้แถวชั้นเดียวรอบด้านหลังโรงเจ เป็นอาคารรุ่นอายุช่วงประมาณปี
พ.ศ. 2480 - 2490 เคยเป็นที่พักของบรรดาผู้ถือศีลกินเจในวัยบั้นปลายชราจนหมด
อายุขัยชีวิต หลายท่านเสียชีวิตในห้องพักนี้และได้รับการยกย่องอย่างสมเกียรติผู้ทรง
ศีล การจัดงานศพถึงกับแต่งเครื่องนักบวชให้กับสรีระสังขาร ปัจจุบันกลายเป็นเรือน
พักร้างห้องเก็บของโรงทาน

โรงเจเซียนโก้ว ตั้งอยู่ซอยย่อยของซอยเทอดไท 21 หรือตรอกโรงเจ ไม่ปรากฏ
หลักฐานแรกสร้าง คาดว่าสร้างประมาณหลังปี พ.ศ. 2500 - 2510 เป็นอาคารตึกสาม
ชั้น ชั้นล่างสร้างเป็นเป็นห้องบูชาเจ้าแม่กวนอิม ประยุกต์การตกแต่งผนังด้วยกระจก
สีปิดทองตามผนัง เสา และกรอบประตู อาคารของชั้นบนตั้งสัญลักษณ์เจ้าแม่กิมบ๊อ
เป็นรูปเคารพประธานของศาล สัญลักษณ์สร้างในรูปวงกลมมีเปลวไฟสุกสว่างจำลอง
แทนสัญลักษณ์ผู้ไร้รูปกาย เบื้องหลังเจ้าแม่กิมบ๊อมีพระพุทธรูป พระโพธิสัตว์ และ
เทวรูปใหญ่น้อยประดิษฐานอยู่อย่างเป็นระเบียบในตู้กระจก รอบ ๆ เป็นห้องพักที่
ยังคงมีการดูแลเป็นระเบียบและสะอาด เพราะยังมีการใช้ทำงานและพักอาศัยของผู้
ที่มาถือศีลกินเจ

โรงเจซาแซฮกเชียงตุง ตั้งอยู่ตรอกแยกของซอยเทอดไท 26 ก่อตั้งโดยศิษย์ผู้
น้องของผู้ก่อตั้งโรงเจเชียงแข่ง มีอายุมากกว่า 100 ปี (ก่อนปี พ.ศ. 2464) โรงเจซาแซ
ฮกเชียงตุงตั้งอยู่ติดกับวัดขุนจันทร์ ตลาดพลู มีพระพุทธรูปเก่าแก่ประดิษฐานเป็นที่
เคารพศรัทธาของคนในพื้นที่ ปัจจุบันโรงเจแห่งนี้ก็ให้อยู่ในการดูแลของมูลนิธิป่อเต็ก

ตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 อาคารเป็นสถาปัตยกรรมทรงเก้งจีนก่อปูน หลังคามุงกระเบื้อง ภายในมีเทพมารดาภิรมบ๊อดตั้งเป็นประธาน เบื้องหลังเป็นพระพุทธรูปและพระสังกัจจายน์ประดิษฐานไว้หลายองค์ ผนังมีตัวอักษรจีนเขียนแสดงคติธรรมในชีวิตประจำวันต่าง ๆ ที่โรงเจซาแซฮกเฉียงตั้งหนึ่งปีมีงาน 4 ครั้ง ครั้งแรกคือช่วงตรุษจีน มีการสวดมนต์ ทำบุญเสริมดวงชะตา แก้วปีซง สะเดาะเคราะห์ งานทิ้งกระจาด งานกินเจ และเทศกาลไหว้ขอพรพระเจ้าสี่ปี

ศาลเจ้าแห่งเจีย ตั้งในตรอกของซอยเทอดไท 26 บนที่ดินส่วนบุคคล ตามประวัติแห่งเจีย หรือ หงอคง เป็นเทพวานรตามวรรณกรรมจีนเรื่องไซอิ๋ว ซึ่งเป็นวรรณกรรมเอก 1 ในทั้ง 4 เรื่อง ของสุดยอดวรรณกรรมจีนร่วมกับสามก๊ก ความฝันในหอแดง และซ้องกั๋ง เรื่องราวการเดินทางของพระถังซัมจั๋ง พระรูปหนึ่งบนม้าขาวและลูกศิษย์ทั้งสามของ คือ แห่งเจีย (ลิง) ตือโป้ยกาย (หมู) และซัวเจ๋ง (พรายน้ำ) ซึ่งเรื่องราวที่แท้จริงเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนปรัชญาของพุทธศาสนาอันลึกซึ้ง เมื่อถอดรหัสมาพบว่า การเดินทางของพระถังซัมจั๋งกับเหล่าลูกศิษย์ แท้จริงแล้วเป็นการเดินทางภายในจิตใจของชาวพุทธผู้ปฏิบัติธรรม โดยแทนเป้าหมายคือ นิพพาน และบรรดาปีศาจที่แห่งเจียปราบ แทนกิเลส ตัณหาและอวิชชาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการเดินทางของจิตใจสู่นิพพาน นั่นคือคำสอนของพุทธศาสนาที่ว่า การละวางกิเลส อันทำให้เกิดทุกข์ เพื่อบรรลุสู่การหลุดพ้น นั่นคือนิพพาน ส่วนตัวละครแต่ละตัวในไซอิ๋วยังแอบซ่อนสัญลักษณ์ไว้อย่างน่าสนใจ พระถังซัมจั๋ง แทน “ขันติธรรม”, ม้าขาว แทน “ความวิริยะอุตสาหะ”, หงอคง ในภาษาจีนจะแปลว่า “ปัญญาเห็นสัจจธรรม” เป็นสัญลักษณ์ของปัญญาอันฉลาด ว่องไว แต่ซุกซน ฟุ้งซ่านได้ จำต้องมีการบังคับให้อยู่ในร่องในรอย ซึ่งก็แทนด้วยห่วงรัดเกล้า, ตือโป้ยกาย ในภาษาจีนแปลตรง ๆ ว่า “ศีลแปด” นั่นคือศีลเป็นสิ่งที่ต้องควบคุมและขัดเกลาเสมอ ๆ เพราะง่ายที่จะหลุดไปทำผิดพลาด, ซัวเจ๋ง แปลจีนเป็นไทยว่า “ภูเขาทราย” เป็นสัญลักษณ์ของสมาธิ ซึ่งต้องมีความหนักแน่น สงบจึงจะคงรูปอยู่ได้

แรกเริ่มเดิมทีของศาลเจ้าเจียของที่ตลาดพลู ผู้ที่ก่อตั้งนำองค์แห่งเจียมาประทับ

ไว้ที่นี้ ไม่ปรากฏปีที่ก่อตั้ง คาดว่าไม่ต่ำกว่า 80 ปีที่แล้ว (หรือช่วงปี พ.ศ. 2480 - 2490) ซึ่งก่อนหน้านั้นสร้างเป็นเพิงไม้ ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2510 จึงสร้างศาลหลังใหม่ด้วยปูน ซึ่งยังคงตั้งอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ภายในตั้งรูปเจ้าพ่อแห่งเจ็ยเป็นประธาน ขนาบด้วยเทพถือปี่ยก่าย และเทพโซคลาก ที่น่าใจคือโต๊ะหมู่บูชาที่เป็นงานไม้ฉลุด้วยฝีมือช่างเงินที่หาค่าประเมินไม่ได้

ศาลเจ้ากวนอู เป็นศาลเจ้าเล็ก ๆ บริเวณตรอกของซอยเทอดไท 26 ในย่านชุมชนย่านตลาดพลูอยู่ติดกับคลองบางหลวงตรงข้ามกับศาลเจ้าข้าชวักกัอ้วง ที่ตั้งอยู่ริมคลองเช่นกัน งดงามและวิจิตรไปด้วยศิลปะจีนแท้จิว เป็นอาคารที่สร้างในรัชสมัยจักรพรรดิเฉียนหลงของจีน หรือสมัยปลายกรุงธนบุรี พ.ศ. 2324 โดยหลักฐานที่บ่งบอกอายุได้อย่างชัดเจนคือแผ่นป้ายไม้ที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรของจีน ลักษณะโครงสร้างของศาลเจ้ากวนอูเป็นโครงสร้างไม้ และมีลักษณะสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นบนหลังคาสร้างเป็นรูปมังกรเขียว มีความหมายถึงการป้องกันภัยอันตรายและเป็นสัญลักษณ์ของธาตุน้ำ เพื่อเสริมกำลังของที่ดิน เสาในอาคารแต่ละต้นเป็นเสาไม้ที่มีการแกะสลักรูปฟักทองไว้บนสุดของเสา และบนเสาแต่ละต้นจะมีจิตรกรรมจีนเรื่องราวเกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตของเจ้าพ่อกวนอู ผู้ซึ่งขึ้นชื่อในเรื่องของความซื่อสัตย์ เสียสละ รักพี่น้องเพื่อนฝูง และรักถิ่นกำเนิด องค์เจ้าพ่อกวนอูมีลักษณะเป็นองค์ไม้แกะสลักที่มีมาตั้งแต่แรกเริ่มดั้งเดิมตั้งแต่ก่อตั้งศาลเจ้า

สิ่งที่น่าสนใจคือทุกปีในเทศกาลกินเจที่ท่าหน้าศาลของเจ้ากวนอูริมคลองบางหลวงยังคงประเพณีลอยกระทงในช่วงกินเจแบบของจีนโบราณ ตามความเชื่อที่ว่าสายน้ำมีลักษณะเชื่อมโยงและซึมซาบกับทุกแห่งหน รวมทั้งเชื่อมโยงกับปรโลก หลังความตายได้ คนจีนจำนวนมากจึงทำเครื่องบูชาลอยกระทงเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ รวมทั้งเป็นการแจ้งงานบุญหรือแจกทาน เพื่อเชิญวิญญาณร่วมรับส่วนบุญด้วย ต้นตำนานประเพณีลอยกระทงนี้มาจากการที่บรรดานางห้ามในราชสำนักจีนถูกกำหนดไม่ให้ออกไปสู่โลกภายนอก รวมทั้งไม่ได้กลับบ้านไหว้บรรพบุรุษ จึงต้องสร้างเครื่องบูชาลอยกระทงอุทิศส่วนบุญดังที่กล่าวไว้แล้ว

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการดำเนินงานพบว่าประเด็นที่จะนำซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านตลาดพลูคือการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือนในกิจกรรมที่จัดการท่องเที่ยวแบบเดินเท้า คือประวัติศาสตร์เรื่องเล่าของศาลเจ้าจีน และโรงเจที่มีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป หรือแม้แต่บ้านประตูดั้งเดิมของวัดนางชีโชติการามที่ถึงแม้ว่าจะทรุดโทรมตามกาลเวลาและขาดการบูรณะ แต่ก็ยังคงปรากฏความงามให้เห็น บ้านหน้าต่าง บ้านประตูประดับมุกที่วัดนางชี เป็นงานประดับมุกแบบญี่ปุ่นของช่างสกุลนางสาขา ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบ้านประตูหน้าต่างวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม ภาพจิตรกรรมผนังของวัดไทยในตลาดพลู ซึ่งลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายแบบงานศิลปะจีน หรืออาคารไม้ของร้านค้าในซอยเล็ก ๆ ที่ยังคงรักษาบรรยากาศเดิม ๆ ยุค พ.ศ. 2500 หรือประเพณีการเข็ดสิ่งโตกวางตุ้งของ ศาลเจ้าพ่อพระเพลิงตลาดพลู ซึ่งข้อมูลดังกล่าวหากนำร้อยเรียงมาเป็นการเล่าเรื่อง (Storytelling) แล้วมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) โดยเน้นไปที่การกระทบความรู้สึกสร้างให้เกิดการรับรู้เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมที่เป็นรูปแบบเฉพาะ ก็จะสร้างเป็นซอฟต์แวร์ที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวของตลาดพลูได้

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยผลการวิจัย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสำรวจทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่มาร่วมกิจกรรม, ตอนที่ 2 แบบสำรวจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และตอนที่ 3 แบบสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อซอฟต์แวร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านตลาดพลู ซึ่งผลการวิจัยพบว่าจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนตลาดพลูจัดขึ้น ประกอบด้วยเพศชาย และเพศหญิงที่มีจำนวนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 60 เป็นคนที่กำลังอยู่ในวัยทำงาน ประกอบอาชีพที่มีงานประจำ เช่น ครูอาจารย์ พนักงานบริษัท มีอายุระหว่าง 27 ปี ถึง 51 ปี พบว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยมาร่วมกิจกรรมที่ชุมชนตลาดพลูจัดขึ้นมากกว่าสี่ครั้งในรอบหนึ่งปี เนื่องจากความประทับใจกิจกรรมที่จัด เช่น การนั่งล่องเรือไหว้

พระ การดูแลสุขภาพเชิงรุก การฝึกหัดวาดหน้ากากงิ้ว การฝึกทำหัวสิงโต การไหว้เจ้าตามโรงเจพร้อมกับได้รับความรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน เนื่องจากผลสำรวจพบว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา มีความสุขที่ได้ถ่ายรูปแล้วนำไปลงในสื่อสังคมออนไลน์อย่าง Facebook, Ig หรือ TikTok ส่วนในความต้องการพื้นฐานของการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ คือ ป้ายบอกทาง ป้ายบ่งชี้จุดท่องเที่ยว ป้ายศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว การสื่อความหมายของสัญลักษณ์ ร้านอาหารและร้านเครื่องดื่ม ที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อช่วยให้ได้ซอฟต์แวร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงในตลาดพลู

อภิปรายผลการวิจัย

การนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เดียวของย่านตลาดพลูมาสร้างเป็นซอฟต์แวร์ที่จะส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเรื่องราวทางวัฒนธรรมของชุมชนจีน ย่านตลาดพลูในกรุงเทพมหานคร ที่เรียกว่าไชน่าทาวน์ของฝั่งธน เพราะตลาดพลูไม่ใช่สถานที่แต่คือวิถีชีวิตที่มีชีวิตที่บอกเล่าเรื่องราวจากรากสู่ความเป็นตัวเรา ซอฟต์แวร์ยังทำให้หลาย ๆ คนในตลาดพลูรู้จักอดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบันและหาแนวคิดในการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างเหมาะสม อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังต้องการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

อัตลักษณ์ตลาดพลูที่ว่าเป็นย่านที่มีชื่อเสียงด้านอาหารอร่อย ทั้งอาหารว่างและขนมหวาน เช่น กุยช่ายตลาดพลู ขนมหวานตลาดพลู ไอติมกะทิไข่แข็ง หรือตำนานอาหารจีนโบราณอย่าง “เต็กเฮง หมี่กรอบจีนหลี” อีกทั้งตลาดพลูยังมีศาสนสถานทั้ง วัด โรงเจ และศาลเจ้าจีนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน หากได้รับการสนับสนุนนำจุดเด่นในเรื่องอาหารและเรื่องเทศกาลประเพณี มาผลักดันให้เกิดเป็นซอฟต์แวร์ก็จะสามารถสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนอย่างเกิดประโยชน์

สรุป

ซอฟต์แวร์ไม่ใช้การสร้างรสนิยม ไม่ใช้การเผยแพร่ค่านิยม หรือปรากฏการณ์สร้างเสน่ห์ทางประเพณี แต่การจะสร้างซอฟต์แวร์ให้ยูเคียงเข้ากับชุมชนทางประวัติศาสตร์ คือการสร้างการรับรู้ให้ผู้รับสารได้เชื่อมโยงตนเองเข้ากับประวัติศาสตร์ของชุมชนดั้งเดิมอย่างเข้าใจ เพราะนอกจากตลาดพลูจะเป็นย่านการค้า ชุมชนย่านตลาดพลูยังมีประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนที่โดดเด่น โรงเจ ศาลเจ้าจีนเก่าแก่ หรือวัดไทยที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานของไทย อีกทั้งภูมิปัญญาของประชาชนชาวบ้าน “ศิลปะการแทงหยวกกล้วย” ทำให้ตลาดพลูมีศักยภาพเป็นศูนย์การท่องเที่ยวชุมชนทางประวัติศาสตร์ที่สามารถสร้างซอฟต์แวร์ผ่านสิ่งเหล่านี้

ข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้าใจโดยใช้ซอฟต์แวร์จะทำให้ทุกคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ร่วมกัน เพราะนักท่องเที่ยวมาเยือน เยี่ยมชมเพื่อได้เรียนรู้และรู้จักพื้นที่ ไม่ใช่มาเยือนเพื่อกินอาหารและถ่ายรูปลงโซเชียลมีเดีย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤศนุ สมบุศย์รุ่งเรือง.2552. “การศึกษาอัตลักษณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”.วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กวี รัชทรัพย์ริยะคุณ.2546. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนย่านตลาดพลู”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- กาแพค้ำ.2558. “ไทยต้องทำให้อ่านาจะมน (Soft Power) ฝยองได้”. *กรุงเทพธุรกิจออนไลน์*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2564.สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/634828>
- กุลศิริ อรุณภาคย์.2553. *ศาลเจ้า ศาลจีนในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ดอน ปรมัตถวินัย.2561. “บทสัมภาษณ์พิเศษเรื่อง Soft Power Diplomacy ที่พาไทยเป็นที่ยอมรับทั่วโลก”. *สยามรัฐออนไลน์*. 3 พฤษภาคม 2562.เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2564.สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th>
- ตีรณ พงศ์มขพัฒน.2550. *เศรษฐศาสตร์มหภาค : ทฤษฎี นโยบายและการวิเคราะห์สมัยใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถาวร ลิกขโกศล.2554. *แต่จิว: ชนกลุ่มน้อยที่ยิ่งใหญ่*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นพรัตน์ สมเด็จพระ.2515.*พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. พระนคร. บรรณาการ.

- พรพรรณ จันทโรนานนท์.2546. *วิถีจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด.
- พวงร้อย กล่อมเอียงและคณะ.2550. โครงการวิจัย เรื่อง *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นวิถีวัฒนธรรมริมน้ำย่านตลาดพลูจากคลองบางหลวงถึงคลองด่าน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พิมพ์ประไพ พิศาลบุตร.2549. *นายแม่*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- มนชนก จุลสิกข์.2562. “แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา วัดในพื้นที่ฝั่งธนบุรี”.วารสารการจัดการปริทัศน์ 21(2). คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล.2546. คือ “ฮากกา” คือ “จีนแคะ”. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- วราภรณ์ จิวไชยศักดิ์.2542. “การกินอยู่ของคนไทยกับนโยบายการสร้างชาติของจอมพลป. พิบูล-สงคราม”. *จุลสารไทยคดีศึกษา*. 5(2): 36-41.
- ส. พลายน้อย (สมบัติ พลายน้อย). 2532. *สารคดีชีวิตคนไทยในสมัยโบราณ*. กรุงเทพฯ. แสงศิลป์การพิมพ์.
- สกินเนอร์, จี. วิลเลียม.2548. *สังคมจีนในประเทศไทย ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ Chinese society in Thailand : an analytical history*. แปลโดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริและคณะ.กรุงเทพฯ : มูลนิธิโตโยต้า,มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. 2547. *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 11)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรชาติ บำรุงสุข.2557. *Soft Power*. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวกรองแห่งชาติ.
- อิงอร เนตรรานนท์.2562. “พลังอำนาจแห่งชาติซอฟต์แวร์ของชาวไทยในศตวรรษที่ 21”.วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยรังสิต.

ภาษาต่างประเทศ

- Eivind B. Furlund.2008. “Singapore, from third to first world country. The effect of development in Little India and Chinatown”. *Master of Philosophy in development studies, specializing in Geography*. Retrieved Nov 11,2021, from <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/265248>.
- Nye, Jr., Joseph S.2004. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs. Retrieved May 24,2021, from <https://wcfia.harvard.edu/publications/soft-power-means-success-world-politics>
- Nye, Jr., Joseph S.2006.*The Power Game Paperback*. New York: Public Affairs. Retrieved May 24,2021, from <https://www.goodreads.com/en/book/show/342076>
- Nye, Jr., Joseph S.2006. *Think Again: Soft Power*. Retrieved May 24,2021, from <https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/>

ภาษาจีน

- 曹春平. 2008. 《闽南建筑》，福州：福建人民出版社。
- 陈柳玲. 2012. 《泰国拉玛二、三世时期佛教美术中的中国美术影响》，北京大学博士研究生为论文。
- 黄素芳. 2006. 《贸易与移民—清代中国移民运罗历史研究》厦门大学博士论文。